

DISSERTATIO 7

INAUGURALIS
BOTANICO - MEDICA
DE

AGARICO
OFFICINALI

QUAM
ANNUENTE INCLYTA
FACULTATE MEDICA
IN ANTIQUISSIMA AC CELEBERRIMA
UNIVERSITATE VINDOBONENSI
PUBLICÆ DISQUISITIONI
SUBMITIT

FRANCISCUS RUBEL,
MORAVUS STERNBERGENSIS

DISPUTABITUR

IN UNIVERSITATIS PALATIO.
DIE   MENSIS FEBRUARII ANNO
M. DCC. LXXVIII.

VINDOBONÆ,
APUD JOSEPHUM GEROLD,

H. Luchow

SERENISSIMO DUCI
S. R. I. PRINCII
FRANCISCO JOSEPHO
DE
LIECHTENSTEIN
GUBERNATORI DOMUS

DE
LIECHTENSTEIN, A NICKOLSPURG, DUCI
OPPAVIÆ, ET CARNOVIÆ IN SILESIA, COMITI
A RITTBERG, AUREI VELETERIS EQUITI, SACRÆ
CÆSARÆ REGIÆQUE MAJESTATIS AC-
TUALI INTIMO CONSILIARIO AC
CAMERARIO &c. &c.

DOMINO DOMINO
AC
PATRONO MEO
CLEMENTISSIMO.

SERENISSIME DUX
PRINCEPS CLEMENTISSIME!

Duo sunt, quibus me **TIBI** ipsa natura devincit, officiorum genera: unum quidem illud est, quod suo tutelari subditus tenetur Domino; alterum vero est officium justæ gratitudinis,

Nam quid habeo, **SERENISSIME!** aut quid sperare possum, quod non **TIBI** in acceptis referre debeam? vitam largitate servatam, status dignitatem, honorem, &, si qua **DEO** ter **O. M.** auspice mihi obtinget, felicitatem.

Postquam enim & motivorum
multitudine & gravitate ad artem
medicam evocatum, cum forte
Vero huic impari vel in ipso sta-
tim limine lustrantem, TUA gratia
suscepit, bonitas sustinuit, profu-
sa liberalitas hucusque promovit;
tum TE Principem verum, Do-
minum clementissimum, Mæcena-
tem liberalissimum, fautorem sum-
mum, nutritium perquam solici-
tum, expertus fui: ubi vero stu-
diorum meorum coronidem ita ma-
gnifice exornare supplici concessi-
sti, ut hocce meum inaugurale
specimen NOMINI TUO amplif-
simo, nobilitate primo, cujus splen-
dorem

dorem nihil adeo quam ipsum per
se ipsum extollit, sacrum esset;
quo tandem modo ob id genus
gratiæ compellendus sis, ignoro.

Vivum scilicet orbis in me
exemplum habet, quanta tutelæ
LIECHTENSTEINIANÆ subje-
ctum esse, non tantum sit felicitas,
sed & gloria.

Quis post hæc non videat,
eam **TUORUM** erga me benefa-
ctorum esse magnitudinem, ut di-
gna his rependere me nunquam
posse merito arbitrer, siquidem
ea mihi inde nata esse Videtur ob-
ligatio, cui solvendæ non unius
vitæ spatium sufficere censeo.

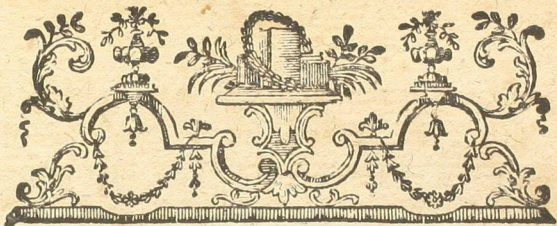
A 4

Gra-

Gratus igitur animus unice
tantum superest, & indelebilis mu-
nificentiae TUÆ memoria, quæ a
me ut omnium gratiarum compen-
sationem, qualemqualem demum
expectare potes, dum infinite Di-
tior omnipotenti manu cuncta lar-
gissime remuneretur.

Interim, SERENISSIME
DUX, PRINCEPS CLEMEN-
TISSIME! præfens opusculum,
sub celsissimo TUO NOMINE
publico datum, sit mentis gratæ,
& memoris, quam omnia TIBI
referre debeam, quam nihil referre
possim, perpetuum monumentum.

§. I.

§. I.

Agaricum, ab Agaria Sarmatiæ regione, aut ab Agaro ejusdem urbe vel & Flumine deductum, jam antiquis fuisse temporibus in Medicinam receptum, testes Dioscoridem, qui medio primo æræ Christianæ sæculo vixit, Plinium, Galenum, aliosque habemus. Inde notitia ejus ad nostra usque tempora defluxit. Nulla illius in antiquissimo Cæsareo Dioscoridis manuscripto codice figura invenitur. Et ipsi Dioscoridi origo Agarici minus cognita fuisse videtur, dum incertus ait, esse, qui plantæ cujusdam radicem, alios, qui in arborum caudicibus ex putredine nasci fungorum adinstar affirmant. Plinius vero aperte fungum ex arboribus vegetantem vocat. Subsequorum autorum aliqui radicem cum fungo mire combinauerunt, quos inter Galenus Agaricum

A 5

ap.

appellat Agarici radicem, quæ trunco innascitur; & iisdem fere verbis Paulus Ægineta, Agaricum radicem esse appendicem e trunco exortam præterdit. Quin error ille de radice circa medium sæculum sextum & decimum nondum ex integro dispulsus fuit, quum legimus, Jacobum Sylvium in adnotationibus suis ad Mesuen pro tali Agaricum habuisse.

§. 2.

Quantumvis mancæ sint descriptiones corporum naturalium, ab antiquis traditæ, credo tamen, pauca illa, quæ Dioscorides scripta de Agarico nobis reliquit, sufficere, ut cum certitudine pronunciemus, nostrum hodiernum veterumque Agaricum, unum eundemque fungum constituere. *Κτηρόνες* enim illæ *ἐνθεΐαι*, sive venæ pectinum adinstar, aut striæ, rectæ, nunquid boleti Linnæani & Polypori Halleriani tubulos, in dissecto perpendiculariter fungo obvios, apprime indicant? Tum sapor singularis ille, in principio dulcis, dein *ἐξ ἀναδόσεως* ex redditione amarus, sive amarus redditus (quod aliqui *ἐξ ἀναδέυσεως* ab humectatione scilicet

sa-

salivæ legendum volunt) quem in alium aptius fungum cadit? Atque hæc omnia a Galeno confirmantur magis viro pharmacorum perito, dicente, Agaricum primo quidem dulce, sed paulo post subamarum apparere, & acrimoniam quandam speciem temporis spatio inducere, leviusculæque adstrictionis esse, & consistentiam laxæ. Quæ omnia optime fungum nostrum expriment.

§. 3.

Dioscorides, Plinius, aliique veteres pro patria Agarico viciniam Bosphori adsignant. Ille præterea in Galatia Asiæ inque Cilicia; hic illud etiam crescere in Gallia (Galatia forte melius) asseruit; sed utrobique Bosphorico infirmius. Ex Bosphoro Cimmerico adjacente igitur Sarmatia in Græciam atque Italiam per plurima sæcula Agaricum adlatum fuisse videtur, & hinc origo ejus Græcis Romanisque minus fuisse perspecta. Inde ad Venetos, maris Adriatici imperio potitos, hæc merx cum Græcanicis reliquis transit; hinc in alias Europæ regiones distributa.

Al-

At vero quænam præcise patria est Agarici, quo hodie in officinis pharmaceuticis utimur? Clarissimus Gulielmus Lewis in sua historia experimentalis materiæ medicæ, Londini anno 1761 anglice edita, etiam si in Oriente diversisque Europæ regionibus crescere affirmet, determinatam tamen officinalis patriam ignorari arbitratur. Rondeletius, deterius suo tempore Agaricum in Gallia haberi ex alpiibus Galliæ & Delphinatus, quod olim majoribus mittebat Sarmatia. Ex Delphinatu etiam Geoffroy, Lieutaud, ex Orientalibus regionibus adferri Gallicas in Officinas. Spielmannus ex Aleppo optimum adduci. Valmont de Bomare, illud, quod ex Oriente in Galliam advehitur, venire ex Tartaria, idque esse melioris notæ; cæterum etiam apportari ex alpiibus montibusque Delphinatensibus & Tridentinis. Cartheuser optimam speciem judicari illam, quæ in Sibiria colligitur. Præstare ex Oriente advectum, Pharmacopœæ Danicæ auctores. Viennenses mercatores ex Hollandia sibi mitti suum, sciscitanti mihi responderunt. Ego fidem hic adhibendam non minus Matthiolo censeo, qui in Commentariis suis in Dioscoridem

ridem ante ducentos & triginta jam annos testes appellans mercatores & pharmacopœos Venetos, se compertum habere, asseverat, jam pridem desisse Agaricum ex Oriente Venetias importari; sed omne fere Agaricum, quod Venetiis venditur, partim deferri ex Tridentinis montibus, in quibus sunt sylvæ laricibus refertæ, partim ex Vulturenæ agro & aliis finitimis locis, partim ex Norico tractu; neque certe unquam se, dum Venetiis ageret, intelligere potuisse, quod Agaricum aliunde conveheretur. Paucis iterum post Matthiolum annis J. Tagault scripsit, optimum sua ætate Agaricum ex Africa afferri, ex Allobrogibus vero non ita asportari bonum, quo tamen in universa Gallia ac Italia utebantur. Dein etiam ex Tridentinis montibus Veronam adferri, cl. Seguier autor est. Quod Marfileæ venale Agaricum est, peti ex Galloprovinciæ montibus du Gapençois, tum ex illis de Colmars, & ex Delphinatus montibus circa Barcelonette, Pedemontio conterminis, Garidellus. Schræderus, Pharmacopœus Lugduno-Batavus ante triginta quinque annos scripsit, Batavos suum

suum ex Sabaudia, Delphinatu, & Tridentino territorio habere.

§. 4.

Si vero in universum, & nullo cum respectu ad ejus introductionem in officinas, consulamus autores, qui de regione natali Agarici officinalis mentionem fecerunt, tunc præter Orientem, Italiam quoque, Galliam, Helvetiam, Sabaudiam, Germaniamque indicatam inveniemus. Sed de pluribus certe autoribus suspicio est, cum alienis fungis officinalem confudisse. Agaricum genuinum in Helvetia decerpfit Hallerus a), in Veronensibus montibus infrequentem Seguierus, in Tridentinis Matthiolus, in Galloprovincia Gerardus, copiosum in Carinthia reverendus Wulfen, cui iconem huic dissertationi additam & ad recentem fungum factam debemus. Ex Hungariæ montibus Carpaticis accepisse se, illustris Adamus Franciscus Kollarius narravit. Suspicionem modo dictam

---

a) §. 12. Halleri autoritas, saltem quoad fungi descriptionem, in dubium vocatur.

Etiam movet nomen arboris, cui parasiticus ille fungus increfcit. Hallerus, Matthiolus, Garidellus, Dodonæus, Geoffroy, Neumannus, Cartheufer, reverendus Wulfen, aliique ex larice fola decerpferunt, aut decerpi poffe autumant. Joannes Bauhinus, fe nunquam in abiete obfervaffe. Quin Matthiolus etiam illos culpet, qui in ilice, quercu, abiete, aut alia arbore fe vidiffe Agaricum narrent; dum ait: „ ipfe in tota Hetruria, in aliis-
„ que quam plurimis Italiae locis, denique
„ in multis Germaniae, Carnioliae, Dal-
„ maticaeque provinciis, ubi fylvae quercubus, cerris, ilicibus, fuberibusque refertae confpiciuntur, non folum nunquam vidi, fed ne quidem audivi, in his Agaricum provenire; tametsi illis inhære viderim fungos alios plurimos &c. Ad hæc, quamvis in Tridentinis montibus, præfertimque Ananiensibus, præter abietes, pinos, larices, & piceas, innumerabiles adfint quercus, in nulla tamen præterquam in larice nafcitur. ; Ut merito Boletus laricis vocetur. Seguierus tamen, Botanicus certe insignis, etiam in abiete Agaricum locat. Sed pace venerandi viri liceat ejus afferta
hic

hic conferre. Raro (inquit primo) in montibus Veronenſibus provenit, cum pauciſſimæ in hac regione ſint larices. At e ſylvis Tridentinis, ubi eadem arbores annosæ reperiuntur, Veronam defertur. Et iterum paulo poſt: Porro illud quo hic (Veronæ) utuntur, non omne ex larice provenit, ſed maxima ex parte ex abiete decerpitur. Quæ quidem duo aſſerta ego conciliare nequeo; niſi quod Veronenſis agri accuratiſſimus obſervator in primo aſſerto loquatur autoptes, in altero forſitan fide aliena. Gerardum vero hic non moramur, qui, dum ad variarum arborum præfertim laricis caudices enaſci vult, de trium diſtinctarum ſpecierum Boleti, quas ille varietates putat, arbore matrice ſimul loquitur.

Totus Septentrio caret larice, ſed nec Flora Danica nec Suecica Agaricum officinale adnumerant ſtirpibus ſuis. Nec inter Alſaticas plantas Mappus, nec inter Anglicas Hudſonus reculit. Omiſit Agaricum in fungis Bavaricis Schæfferus, Gleditſchius in Boruſſicis ſuis. Non reperitur in Flora Carniolica Scopoli, & ſilentio præteritur ab Auſtriacis; etiamſi

la-

laricem habeant. Tot ex provinciarum
totius Germaniæ conscriptis Floris pau-
cissimæ laricem continent; Agaricum,
quod sciam, nulla. Ut itaque paucis be-
ne notum Botanicis sit; & valde videar-
tur ambiguum Linnæo fuisse, qui ne in
Systemate quidem suo recensuerit: quam-
obrem singulari dignum pertractatione
judicavi.

§. 5.

Veteres Agaricum distinxerunt in
marem & fæminam. Dioscorides utrique
eundem saporem tribuit, sed fæmineum
præferri Agaricum ait, striis illis §. II.
donatum; masculinum autem subrotun-
dum asserens, & ab omni parte *συμπές*,
quod latine compactum, uniformè, sui
simile, aut connatum, varie explicant in-
terpretes, & quo verbo Dioscorides, dum
opponit striis fæminæ, strias illas, sive
poros, saltem externe conspicuos, fungo
masculo negare videtur. Plinius marem
spissiolem amarioremque (alii legunt cri-
spiolem majoremque) definit, & assum-
ptum capitis facere dolores. Hinc qualis
sit fungus mas veterum ille, utrum ip-

B

fius

fius forte faminae varietas aliqua, aut
monströsa, aut nimium senescentis, aut
alia? anne vero distincta fungi species?
nemo facile hodie determinabit.

Recentiores, qui eadem usi divisione
fuerunt, videntur duriores, ponderosio-
rem, magis ætate cinerascens, & su-
perficie diversimode fissa veluti crispatum
fungum, dixisse marem; a quo haud mul-
tum abludit altera Plinii lectio. Plerique
autem inutilem distinctionem hodie negli-
gunt; dum solummodo fungi partem
candidiorem, leviolem, magisque friabi-
lem trahunt in usum, uti veteres fami-
nam suam. Quid autem Dioscoridis Aga-
ricum nigrum sit, de quo ceu veneno lo-
quitur in libri sexti capite tricesimo ter-
tio, haud adeo patet.

§. 6.

Præmissis hisce, ad Agarici descriptio-
nem & synonymiam pergamus, Botani-
corum more.

BO-

BOLETUS LARICIS.

BOLETUS conicus, pulvinatus, levis, inæqualis, tubulis, subtilissimis. *Ger. Galloprov. pag. 12.* Ubi ponitur tanquam prima varietas Boleti igniarii.

POLYPORUS sessilis, convexo-planus, annulis discoloribus fulvis; poris ochroleucis. *Hall. hist. helv. num. 2284.*

Agaricum, sive fungus laricis. *Baub. pin. 375. Mich. gen. nov. pag. 119. tab. 61. fig. 1. Seguier. ver. 1. pag. 21. Garid. prov. pag. 9. & 11. Baub. hist. 1. parte 2. pag. 268. Linn. mat. med. num. 497.*

Et aliorum.

Sequentem descriptionem vir reverendus F. X. Wulfen, ad vivos fungos adumbratam una cum icone variisque fungis ipsis, cum cl. Jacquin communicavit.

Nihil minus quam rarus in Carinthia est, quæ laricibus abundat; nec quidem quævis larix, sed certe nec decies millesima,

B 2

fima,

sima, uti Bellonius prædicit, eundem
 profert. Vidi enim copiosos admodum,
 majoris aut minoris voluminis; simplices
 alios, alios ex pluribus aggregatis, sibi que
 mutuo incumbentibus compositos. Nunc
 equi unguam haud male exprimit. Alias
 conii in apice rotundati refert speciem.
 Sed & pulvinatos, hemisphæricos, hemi-
 elliptoidicos, imo plane cylindræcos, eos-
 que libere de arbore dependentes, vidi.
 Superficies superior seu dorsum convexa est;
 inferior pororum plana, planiuscula, sed
 & ipsa nonnunquam plus minus convexa.
 Altitudo fungi latitudinem quandoque ex-
 cedit, uti in depicto; alias latior quam
 altus est.

Alpium aut subalpinorum montium
 incolæ ad humilia non descendit. Inveni
 illum in Carinthiæ alpibus Reichenavien-
 sibus prope sanctum Laurentium, tum
 circa Himmelbergam; rursus in sylva in-
 ter Ober-Vellach & Malniz; dein in al-
 pibus Fladnizensibus prope sanctum Joan-
 nem; denique in alpestribus Loiblonzibus,
 & districtus Hohenburgensis. An sola in
 larice crescit? sola in illa obvium habui;
 nec ausim tamen ex tripode pronuntiare,

an

an non, quandoque saltem, cembra, picea, aut abieti alpium superiorum accreverit? Utut hæc res se habeat, in larice parva & juvene nunquam, nec magis in magna humilia incolente, illum observavi. Annosæ plerumque, rimas agentes, altis in montibus sitæ, proceræ & ipsæ ac amplæ diametri, inter rupestres sylvas, solent esse, de quibus enascitur. Matthiolum & post eum Dodonæus ex inferiore aut medio saltem laricis trunco exortum excudi fecerunt; idque recte. Vidi tamen etiam in resectis & jamjam tabescentibus laricum truncis. Cæterum, apud nos certe, plerumque in majore arboris larignæ altitudine, & potissimum versus apicem crassiorum & procerarum magis arborum, qui speciosiores sunt, prodire solent; unde eos vix aliter obtineas quam resecta arbore, aut exploso dextre in eos sclopeti plumbeo globo. Optime propterea eorum acquirendorum negotium committitur aut venatoribus, aut rusticis, qui ad cædenda ligna autumnò vel vere præruptas istiusmodi & saxosas adeunt sylvas, ubi major elegantium laricum datur copia.

Fungus annuus non est, hoc scilicet sensu, ut eodem, quo ex femine enatus sit anno, etiam depereat; imo plures in arbore annos persistit, & pluribus etiam adolescere annis in ea videtur; dum ad majorem forte virtutem medicam denique perveniat; nam ego quidem dubito, an primorum mensium fungus eandem cum adultiore possideat medendi vim. Hoc autem solo sensu dici annuus potest, quod haud dubio quovis anno aliqui horum fungorum in aliquibus novis laricibus proveniant, qui tamen postea in iisdem per plures annos perdurent. Atque hoc ex eo potissimum est, quod specimina viderim recentia, mediæ ætatis, & adulta. Quæ mediæ ætatis, erant sicca, superficie externa integra, plerumque adhuc alba, ad tactum nonnihil mollia, aut parumper indurata. Recentia ex adverso, lenta potius quam vere coriacea, &, licet tenacia, tamen non omnis expertia humiditatis, ac propterea etiam non siccissima, neque adeo indurata, ut non aliquo flecti potuerint modo. Color in hisce est dilutus malorum aurantiacorum; sive subaurantiacus,
præ-

præprimis versus tubulos. Specimina denique adulatorum magis fungorum siccissima, superficie externa maxime indurata, imo & undique diffracta & rimosa, coloris ex albo cinerascens, & ex cinereo plus minus nigricans, aut saltem fuscescens, qualis depingitur.

Color itaque albus vocari princeps potest, utpote qui potissimam ætatis fungi occupat partem. Senescit dein fungus, injuriisque aëris, pluviarum, nivis, caloris, &c. alternantibus expositus, colorem induit, quem dixi, inque contignationes alias aliis altiores aut profundiores subsidet, iisdemque tamen aëris mutationibus non easdem undique partes eodem modo defigurandas objicit; atque hinc jam & fascias sive annulos, & annulorum colores obsoletos, & obsoletis obsoletiores, enasci videmus in adultioribus nempe fungis; de aliis enim annulis aut fasciis mihi quidem nihil constat.

§. 8.

Quo potissimum anni tempore nascatur, an vere, æstate, vel autumno? queris.

B 4

ris.

ris. Forſan omnibus. Ex propria tamen experientia de vere nihil ſcio, cum hoc anni tempore nunquam excelsiora ſylvarum rupeſtrium loca, minus alpes ipſas conſcenderim. Medium Julii menſis fuit, dum poſt moderatas pluvias ex Ober-Vellach in Malniz, ac inde die altero Taurerum ipſum Haſſfeldenſem conſcendi. Plurima, antequam Malnizium pervenias, in ſylvis datur larix; & fauſto plane omne has in ſylvas eo adveni tempore, quo haud multo antea e laricibus quibusdam enatus fuerat officinarum Agaricus. Recentiffimum itaque iſthic vidi, conſideravi, adnotavi; ſed copioſis jam e regno vegetabili onuſto ſpoliis, & ad rariora in Taurero conquirenda properanti, curæ tum equidem non erat, ut pictori, qui itineris comes erat, pingendum traderem. Media itaque æſtate hoc loco & hocce anno prognatum vidimus. Sed veriſimile plane eſt, etiam autumnali tempore de more reliquorum fere omnium fungorum ſuo e ſemine naſci.

§. 9.

Poris inferior fungi superficies pertusa est subtilissimis. Hi in quibusdam desiderantur, dum nempe inferior superficies veluti epidermide tegitur. Tubuli poris respondentes inæqualis sunt altitudinis, modo longiores, modo breviores, subaurantiaci, citrini, flaventes, argillacei, ochroleuci; vel denique fuscescentes. Substantia interior vel caro ex luteolo alba, tandem candidissima evadit. Primum lenta est, imo & tenax, non tamen in gradu tenacitatis affinium; desiccatur magis magisque, potius spongiosa, quam coriacea; denique in rudiorum farinam, digitis haud difficulter conterendam, ac friabilem abit. Fungus farinam recenter molitam redolet, qui odor æque in infantia sua quam in senectute; in adulto tamen siccatoque fungo penetrantior est. Villus in toto fungo nullus.

§. 10.

Nunc de affinibus fungis pauca. Zingulnenses, Victorieneses, Loiblenses, Falkenbergenses, aliasque in humilioribus
B 5 etiam

etiam fitas montibus, autumnii tempore perlustrans sylvas, obvios persæpe habui de Boleti genere fungos, semper in picea, abiete, pino sylvestri, etiam larice, fessiles, dimidiatos, simplices, aut imbricatim aggregatos, altiores aut depressiores, unguis equinæ facie, aut squammarum hemielliptoidicarum instar, neque eos semper parvos, verum nonnunquam sat magnos, ut major hemielliptoidis diameter fere spithamam unam æquaret. Recentissimi hac anni parte plerumque erant; neque tamen ab adultioribus differebant manifeste; sunt enim naturæ in prima & provectiore ætate ejusdem semper, cujus esse solet Boletus igniarius Linnæi: nempe compactissimæ substantiæ, graves, & firmissimæ arbori adhærentes, ut summa dumtaxat vi adhibita avelli ab arbore queant. Carne interna coriacea, fomitum instar, & quæ nulla in ætate friabilis aut farinacea fiat, tenacissima semper, tamen etiam alba. Superficies supera seu pars superior & convexa est glabra & consistentiæ lignæ, prima in juventute gummi piceo coloris vulpini illita, quod gummi exsiccat tandem. In hac etiam convexa parte adsunt per omnes ætates annuli

nuli sive fasciæ transversæ concentricæ, aut, si mavis, parallelæ, nec tamen omnes ejusdem latitudinis. Quandoque omnes hæ fasciæ rufæ seu vulpinæ sunt, hoc solo cum discrimine, quod aliæ aliis saturatiores sint. Quandoque vero fasciæ hæ vel prima jam in ætate colore differunt, ut una sit sature rubra, alia cinerea, rursus alia cœrulescens, nigra, rufa, argillacea, &c. Fascia marginem pororum stringens plerumque supra gummoso-vulpina, subtus nivea. Colores fasciarum primum nitent, cum tempore autem nube sive halitu albido superinducuntur. Pars inferior subtilissimis pertusa poris est plana & initio nivea, quæ si vel manu tangatur, citrina ex attractu relinquit vestigia; sed etiam sine omni attractu per solam ætatem ex nivea redditur citrina, ex citrina fordide flavens & ochroleuca. Tubuli sunt longi, & si quidem rite conspiciantur, non continui per totam longitudinem suam, sed ex tribus sibi incumbentibus & in directum jacentibus tubulorum seriebus compositi; capillares & citrini. Odor substantiæ internæ hujus boleti nunquam est ille, qui in vero laricis boleto percipitur, sed quo quisque alius boletus præditus est.

§. II.

§. II.

Nemo non videt, boletum hunc, quamvis & ipse sat frequenter ex laricibus prodeat, tamen toto cælo a vero boletto laricis, & quidem specie, differre.

Et si boleti illi unicolores rufo-vulpini ab iis, qui fascias penitus discolores possident, specie differe posse viderentur (nam magnus quidem Hallerus ipse quoque loco dicit, nisi colores fungorum species discriminent, quid aliud eosdem persæpe discriminabit?) tamen hic mihi non videor ex coloris illo discrimine habere rationes sufficientes, eosdem a se invicem tanquam speciem a specie discriminandi; propterea imprimis, quod cum omnia reliqua eadem sint, etiam ipse rufo-vulpinus, quem *Boletum resinofum* appello, dici possit annulis discoloribus esse fasciatus, alternantibus videlicet in eo cingulis rufis saturatioribus dilutioribusque. Ut ut cæterum hoc sit, mordicus certe sententiam meam non tuebor. Ille autem boletus, qui fascias manifeste discolores habet, extra omne dubium erit *Polyporus sessilis*, convexo-planus; annulis versico-

lo-

loribus, poris albis, tenuissimis, Halleri hist. Helv. num. 1283; etsi vir illustris haud adnotaverit tubulorum colorem, adeoque etiam fungus in Schaefferi iconibus 106. & 136. expressus.

§. 12.

Halleriana boleti laricis hist. helv. num. 1284. descriptio a mea valde ablu- dit. Nam 1) nullum de odore illo singu- lari, solo in laricis boleto a me observato, sermonem injicit. 2) Naturam fomitis, inquit, habere suum, & esse compactissi- mum, quod minus in nostro verum est, ut ipse in fungis a me transmissis videbis. 3) Carnem ochroleucam, ait, esse, quæ tamen, nisi de primo omnium infantili ætate sermo sit, toto reliquo tempore candida boleto nostro laricis est. 4) Pro caractere boleti sui assumit annulos, qui tamen, ut ex meis descriptionibus patet, in nostro aut non dantur omnino, aut ætate obtinentur solummodo, iisque ægre notabiles & obsoleti. Et 5) hos annulos determinat discolores fulvos, quos deinde explicat per ochroleucos, aurantiacos, fulcos. Quæ omnia non obtinent in an-
nu-

nulis istis, si adsint, obsoletis fungi nostri. Anne igitur tam diversus in Helvetia boletus laricis crescit a nostrate? Vel an boletum resinofum meum boletumque laricis pro uno eodemque habuit, dum in illum Halleriana descriptio quadrat tam manifeste? Conjecturam hanc vir veritatis amans & humanissimus, summus Botanicus, cui ego semper assurgo, quemque ego non solum maximi ipse facio, sed inter maximos maxime veneror, boni consulat.

§. 13.

Adducere hic possem & alios binos boletos, specie inter se & ab aliis boletis differentes, qui pariter autumnis in pinetis Clagenfurtensibus proveniunt. Horum alter est Polyporus Halleri *hist. helv. num.* 2289, & consequenter ex fide Halleri Schæfferianus tab. 138., licet meus non tam elegantibus pictus sit coloribus. Huic cum præcedentibus omnia conveniunt; sed caro est interna brunnea, nec alba &c. Odor amœnus, fere caryophyllorum aromaticorum. Alter simillimus fungo Schæfferiano tab. 137. fig. 2, & hinc simillimus

mus etiam boleto igniario Linnæi, carne interna, pariter brunnea, &c.; sed ab igniario tamen Linnæano Schæfferianoque diversus tubulis citrinis & zona duplici discolore supra marginem pororum partem stringentem. Sed hæc nihil ad propositum nostrum. Et jam vereor, ne tadio te afficiam.

§. 14.

Hactenus reverendus Wulfen, qui pro illa, qua est erga cl. Jacquin benevolentia, ut votis ejus satisfaceret abundantius, ad amicum quemdam suum scripsit, medias inter larices affinesque habitantem, reverendum Leykauf, parochum ad sanctum Laurentium in alpibus Carinthiæ Reichenaviensibus, qui ad propositas plurimas quæstiones responsa dedit descriptioni Wulfenianæ congrua; ex quibus pauca hæc decerpo, virumque ipsum induco loquentem. Officinalem verum fungum inveni modo ad ipsam arboris radicem, modo ad cacumen, modo in loco quocunque intermedio; imo in ipsa arboris divulsæ & semisuperstitis fissa facie, tum ad casarum trunci reliquias; in pro-
stra-

stratis etiam per sylvam arboribus, in quibus pori semper tellurem spectabant, ut esset fungus nunc arbori parallelus. In prima ætate leviuscule flavet, sed paulatim albescit, in senio foris cinerascit; cæterum ejusdem semper naturæ, nisi quod ætate friabilior evadat. Majus incrementum capere videtur diebus canicularibus. In sola larice crescit; nunquam, quod sciam, in abiete aut cembra, quæ alterius speciei fungos habent. Sub finem veris celeri augmento enascitur, plerumque illis in arboris locis, quibus jam antea increverat. Vermibus obnoxius est. A pico viridi, tum & majore medioque Linnæi avelli autumnò solet, sicque delapsus per integrum sæpe adhuc annum, casco albo similis, in terra jacet, tandemque putrescit. Hucusque reverendus Leykauf.

§. 15.

In materia medica sua Cartheuser Agarico adscribit corticem foris rubicunde cæsum aut subrufum. Subjungit, antequam ab arbore fungus rescindatur, pelliculam ejus anteriorem provide prius detra-

trahi, deinde foli exponi duas tresve hebdomadas, ut candidum colorem induat; postea malleis ligneis aut fustibus percuti, quo omnes deleantur incisuræ. Cartheuferiana hæc quidem asserta in fungos Carinthiacos certissime non quadrant: nulla enim in his est pellicula; nullæ præterquam in ipso cortice separando incisuræ; & candor in carne jam talis, qui sole non egeat.

§. 16.

Tempus decerpendi Agarici autumnale plurimi autores statuunt, utpote tunc ut ajunt, sicci; quum ante maturitatem abundaret noxio succo, ut vel ipsum ejus halicum tunc venenatum esse, Bellonius credat; dum etiam primo vere nasci idem asserat, & increfcere adusque autumnum, tuncque decerpi, quando, narrante cl. Lewis, cortice nudatus, foli exponi per aliquot septimanas soleret; quo simul candor ejus augetetur. Horum vero assertorum dijudicanda veritas ex Wulfeniana Agarici descriptione prægressa facile æstimatur. Forte ætas fungi sola virium medicarum discrimen, si quod sit, absolvit:

C

ni-

nihilque huc, dum plures vivit annos, anni tempestas, qua decerpatur, facit. Media forte fungi ætas, magisque vegeta, optima est.

§. 17.

Agarico ab antiquis plurimæ egregiæque dotes medicatæ attribuuntur; qui tot in morbis tamque familiariter illo utebantur, ut a Democrito secundum Mesuen, medicamentum familiare, sive domesticum, vocaretur. Si Dioscoridem audiamus, qui in universum agnovit in Agarico vim adstringendi, calefaciendi, purgandique, prodest contra tormina, cruditates venena, serpentum morsus, coxendicum, articulorumque dolores; dein hepaticis, asthmaticis, ïtericis, dysentericis, nephriticis; in dysuria, morbo comitiali, phthisi, suppressione mensum, aliisque in morbis. Eadem fere Plinius habet. Galenus etiam ex his plurima, quæ ille ab Agarici virtute digerendi, calefaciendi crassitiem incidendi, vice-
rumque infarctus expurgandi, dducit. Mesue utramque dejicere bilem credit, pituitamque etiam ipsam & crassos lentos

tos putrescentesque humores expellere; dum propriam ejus facultatem esse dicit, cerebrum, omniumque sensuum organa ac musculos expurgare; excrementa, quæ spinali medullæ pariter & nervis inhæserunt, educere; pulmonem ac pectus a lentis ac putrescentibus humoribus detergere; ac dein ventriculum, jecur, lienum, renes, & in mulieribus uterum mundare. Solvere hinc etiam compaginum omnium contumacem materiam, & esse morborum omnium, quorum causa fuit obstructio, medicinam admodum singularem.

Et in hac celebritate Agaricum per longam sæculorum seriem apud medicos fuit. At vero quis non videt, esse illa ab antiquis pro more suo nimis magnifice & jactanter prædicata, nimiumque etiam his obedienter adhæsisse medicos subsequos, quibus ex numerosis, ut exemplum habeamus, unicum adduxisse sufficere Tabernæmontanum. Hic Agaricum calidum in primo, siccumque in secundo gradu pronuntiavit, addens, solvere, obstructa aperire, purgare & pellere bilem; educere pravos humores circa ventriculum,

C 2

he-

hepar, lienem, uterum, & pectus collectos, aliasque fordes in intestinis & mesenterio harentes, utile esse ad varios morbos chronicos, & alia.

§. 18.

Sed videamus nunc etiam recentiorum super Agarici viribus medicis opiniones. Et has quidem Linnæus subadstringentes eccoproticas, flatulentas, calefacientes, & anthelminticas credit; usumque Agarici vulgarem appellat eximiumque. Crantz Agaricum inter acriora purgantia locat, eidemque eximiam vim eccoproticam adscribit. Lietaud cacharticorum classi infert, in anthelminticorum simul ordine haud infimum illi assignans locum; laudatque tanquam aperiens in obstructionibus, asthma, arthritide. Lister in arthritide etiam & contra cruditates acidas commendavit. Collin in Compendio Medicinæ, viscidos humores potenter solvere, ait, ac per alvum educere. De Haen in rat. med. vol. 12. pag. 251. & vol. 15. ind. pag. 7, laudat Agaricum ad cohibendum sudorem colliquantem phthysicorum, quem neque lac, nec cortex pe-

peruvianus, neque alia quæcunque artis auxilia sistere potuerant; idque repetito plurium exemplo.

Sed contra nunc iterum ex superioribus aliqui usum Agarici medicum non tantum non probarunt, verum etiam plane eliminandum ex officinis voluerunt; quos inter numeramus Danielem Ludovici, Neumanum, Lewis, & Spielmannum, idque propterea imprimis, quod vis ejus purgans esset tarda & debilis, quod nauseas vomitus & tormina produceret, tandem quod meliora certioraque in eundem scopum præsto sint pharmaca. Pharmacopœa Helvetica omnes Agarici dotes in dubium vocat.

§. 19.

Ab antiquis porrigebatur Agaricum ægris cum vino, aqua, aceto mulso, & sic porro. Hodie, etsi interdum stimuli loco aliis purgantibus adjiciatur, solum per se nunquam dari, asseverat Spielmannus; & vix puto, a nostratibus medicis solum exhiberi. Neumannus etiam quocunque modo in substantia præscripti A.

C 3

ga-

garici usum internum damnat tanquam periculosum & noxium. Cartheuser, crudum Agaricum in pulvere rarissime exhiberi, quoniam sub assumptione magnam nauseam, & deinde etiam multa ventris tormina excitat. Crantz tamen drachmæ femissim in pulvere unaque in dosi laudat. Quin Geoffroy, non tantum neotericos dare robustis validisque, ait, sed & infirmioribus, puberibus, ac etiam gravidis, idque nullo periculo, si morbi conditio exoptulat. Et alibi ait, ejus pulverem præscribi solum a drachmæ femisse ad drachmas duas. Tandem monuit etiam Joannes Bauhinus tyrones medicos, Agaricum officinarum sui temporis esse veterum Agarico molestius atque in purgando imbecillius; eaque de causa majori copia dari debere, substantiæque duas drachmas vix satisfacere, si solum ac citra aliorum catharticoꝝ additionem apponatur.

Quis hæc omnia conciliabit, & componet? Quis ex tot contradictionibus, quibus tota Agarici historia laborat, veritatem ubique eruet?

§. 20.

Negari tamen minime potest, jam veteres Agarici indolem habuisse non totam bonam; uti passim apud illos legere est. Geoffroy hæc vitia ad tria reducit; dum scilicet primo ventriculum gravando lædendoque, nauseas creat & vomitus; secundo viscera distendendo, hypochondria aut abdomen tumefacit, & nonnunquam inflammat; & tertio dum tarde admodum & testudineo modo agens, parum levaminis ægrotis adferat, Addit tamen medicamentum a veteribus magnopere commendatum, & a neotericis frequenter & utiliter usurpatum, non adeo contemnendum esse, sed cautum & opportunum esse debere illius usum.

Sed suo more etiam veteres vitia Agarici corrigere tentarunt additamentis & præparationibus variis, zingibere, caryophyllis aromaticis, floribus macis, oxymelle, sale communi, aliisque. Hinc in officinas plura introducta fuerunt ex Agarico pharmaca, uti trochisci de Agarico, Agaricum trochiscatum, pilulæ de Agarico, &c. Quid autem de plerisque ve-

terum illis simplicium medicaminum correctionibus sentiendum sit; non est, quod hodie multum disputemus. In dispensatorio provinciali nostro compositiones sequentes Agaricum habent; Theriaca Andromachi, Extractum panchymagogum, & Extractum catholicum.

§. 21.

Quamvis Agaricum inter digitos friabile sit, gaudet tamen hæc farina summo lentore, ut vix in verum subtilemque pulverem tundi se patiatur. Creditur ob hanc tenacitatem suam interne solum datum, dum tunicis ventriculi vel etiam intestinorum firmiter adhæreat, perpetim irritando, incommoda in præcedente paragrapho memorata producere. Addere propterea Agarico subtiliter raso mucilaginem tragacanthæ solent ea proportione ut in pulpam tundi possit; quæ deinde bene exsiccat, tundique de novo apta nunc est dividique in tenuem pollinem.

Agarici pulverem non tantum in nares attractum, sed etiam inter tundendum, acrimonia sua sternutationem excitare,

tare, oculisque & pulmonibus nocere posse, Neumannus habet; ætate autem inertem evadere, sunt, qui credunt.

Omnis Agarici vis in parte ejus resinosa, qua abundat, sita esse videtur; unde aqua fere nihil de virtute Agarici extrahit. Neumannus ex unciiis octo Agarici ope spiritus vini obtinuit extracti resinosi uncias sex, ut adeoque maxima pars Agarici resina sit; extracti autem aquosi mediante aqua solas tres drachmas ex eadem Agarici quantitate, Destillatione sicca ex Agarici libra una accepit olei empyreumatici uncias quinque cum drachmis duabus, spiritus acidi uncias quatuor, & ex capite mortuo duas uncias drachmamque unam pendente grana sex salis alcalini fixi.

Post extractionem spirituosam pars fungi reliqua saporem fere perdidit. Tinctura ejus spirituosa eleganti flavedine coloratur.

Corticem fungi, ex quo veterinarios clysmata parare pro irritandis jumentorum fœcibus, J. Tagault auctor est, dra-

ficum autores dicunt; cujus tinctura tam esset ingrato sapore, ut unica affusa linguæ gutta, narrante Bouldac, vomitum fecerit, & per totum diem fastidium omnium ciborum.

Citat illustris Hallerus, habetque in Bibliotheca Botanica sua dissertationem J. Philippi Breyne de Fungis officinalibus, Lugduni Batavorum anno 1704. editam, in qua esset Agarici Larigni descriptio, præparatio, habitus ad ignem, & admista varia, per quæ constat, totum resinofum esse. Quam doleo quam maxime videre me non potuisse.

THE-

THESES.

I.

Dari plantarum sexum, masculinum scilicet, & fæmininum, evidenter demonstratur.

II.

Quem partes generationi dicatæ, ut in animalibus, determinant, stamen plerumque & pistillum.

III.

Tartarus est sal medius imperfectus acida parte supersaturatus; borax autem sal medius imperfectus supersaturatus parte alcalina.

IV.

IV.

Viscerum cavorum , vasorumque
membrana interna est continuatio integu-
mentorum communium.

V.

Cum vesicula fellea bilem non fecer-
nat, & ductus hepatico - cystici rarissime
inveniantur ; regurgitatio bilis hepaticæ
obtinere debet.

VI.

Magnus instrumentorum præsertim
acutorum apparatus magnam obstetri-
cantis ignorantiam notat ; difficillimos
enim partus manus perita inermis felici-
ter absolvit.

VII.

VII.

Febris sic dicta puerperarum est febris anni tempestati propria, & cum toto symptomatum satellitio a primis viis ut plurimum originem trahit, atque per lenia purgantia eccoprotica tempestive exhibita optime præcavetur, & jam præsens averruncatur.

VIII.

Cum vis Cantharidum materiei rheumaticæ quasi specificè opponatur; patet quales illæ Pleuritides, &c. fuerint, in quibus tam fortunatus exitit vesicantium usus.

IX.

Quodvis anni tempus proprios sibi morbos habet, causa materiali differentes, quare illud in horum diagnosi, tanquam acus nautica navarcho, medico serviat.

X.

X.

Morbi autem illi in genere sunt inflammatorii, pituitosi, biliosi, atque ex his mixti,

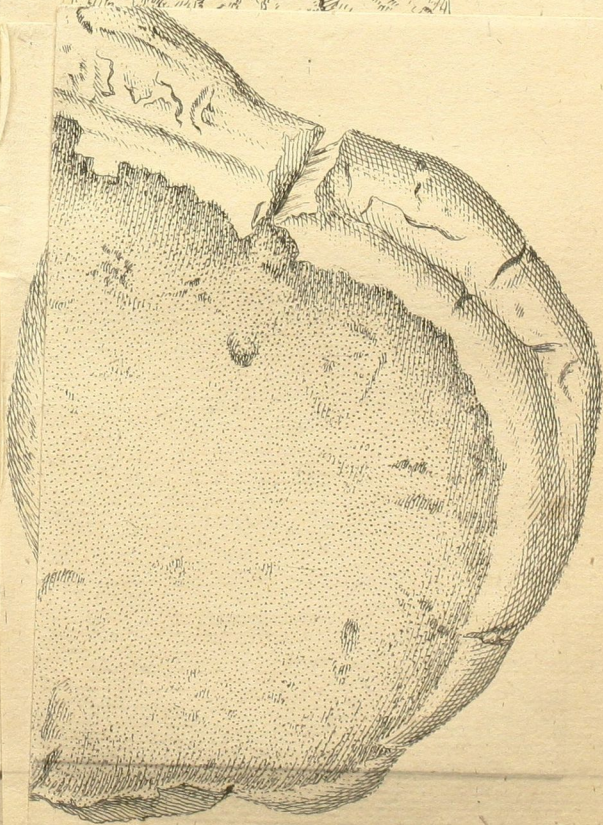
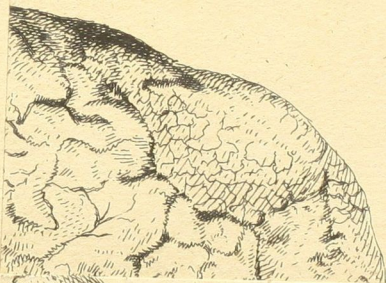
XI.

Uti morbi simpliciter inflammatorii methodo mere antiphlogistica impugnandi sunt, in qua primum remedium est Venæ sectio, ita biliosi methodo antibiliosa, cujus princeps remedium est emeticum.

XII.

Hinc emeticum non ita universaliter rejici debet; sed potius ut instrumentum arti perquam necessarium maxime æstimari.

ST. SCHUBERT
VERLAG
LEIPZIG
1880

LEONHARDT, H. VON

1771-1841

1841

1841

1841

1841

1841

1841

1841

1841

1841

1841

1841

1841

1841

1841

1841

1018

ULB Halle
006 976 212

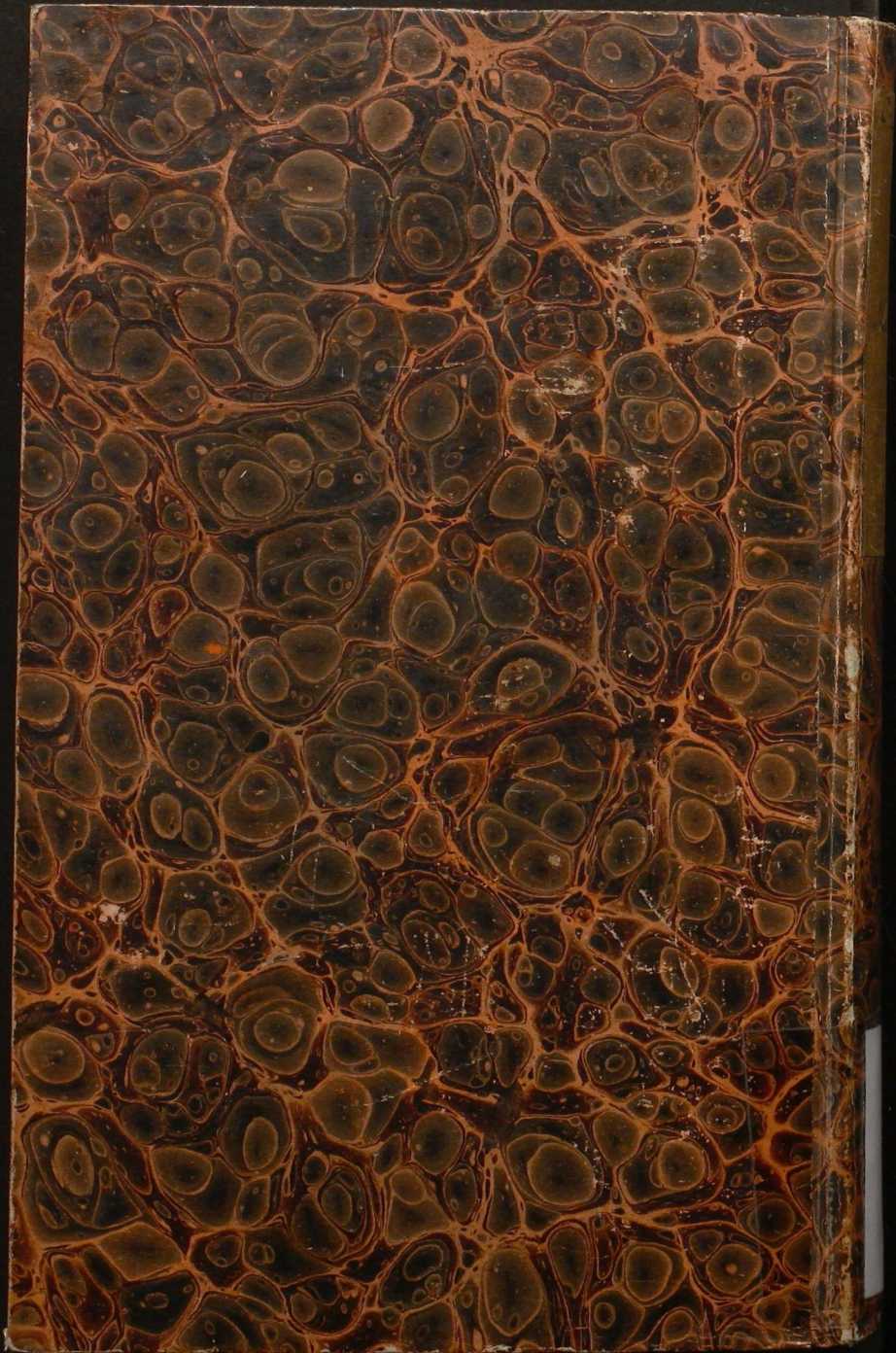

3

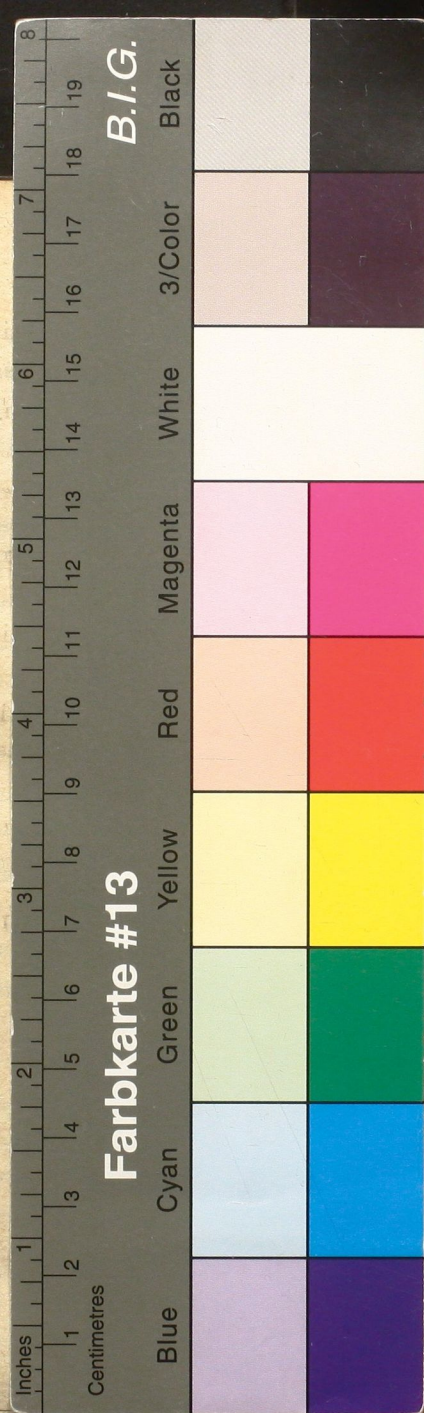
AB H 1879 (1110)

~~Eg 20.~~

DISSERTATIO 7

INAUGURALIS
BOTANICO - MEDICA
DE

AGARICO
OFFICIALI

QUAM
ANNUENTE INCLYTA
FACULTATE MEDICA
IN ANTIQUISSIMA AC CELEBERRIMA
UNIVERSITATE VINDOBONENSI
PUBLICÆ DISQUISITIONI
SUBMITIT

FRANCISCUS RUBEL,
MORAVUS STERNBERGENSIS

DISPUTABITUR

IN UNIVERSITATIS PALATIO.
DIE   MENSIS FEBRUARII ANNO
M. DCC. LXXVIII.

VINDOBONÆ,
APUD JOSEPHUM GEROLD,

